

UCHWAŁA

Dnia 12 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa E. M. i P. G.
przeciwko P. sp. z o.o. z siedzibą w W.
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 12 maja 2017 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w P.
postanowieniem z dnia 16 grudnia 2016 r., sygn. akt II Ca (...),

"Czy roszczenie wspólników spółki cywilnej będących osobami fizycznymi, którzy na nieruchomości wchodzącej w skład ich majątku wspólnego prowadzą hotel, o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z tej nieruchomości w związku z przebiegiem przez nią gazociągu należącego do przedsiębiorcy przesyłowego, przedawnia się w terminie 3 czy 10 lat?"

podjął uchwałę:

Roszczenie osób fizycznych, wspólników spółki cywilnej, którzy na nieruchomości wchodzącej w skład ich majątku wspólnego prowadzą hotel, o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z tej nieruchomości w związku z przebiegiem przez nią gazociągu należącego do przedsiębiorcy przesyłowego przedawnia się w terminie trzech lat.

UZASADNIENIE

Zagadnienie prawne zostało przedstawione przez Sąd Okręgowy w P. w sprawie, w której powodowie domagali się od pozwanej P. sp. z o.o. zapłaty kwoty 31 851 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości gruntowej, stanowiącej przedmiot współwłasności łącznej wspólników wykorzystywanej na potrzeby prowadzonej przez nich działalności gospodarczej – polegającej na prowadzeniu zbudowanego na niej hotelu. Dochodzili oni tego świadczenia za okres od dnia 1 października 2002 r. do dnia 30 września 2013 r. Pod powierzchnią tego gruntu przebiegają dwa rurociągi stanowiące własność pozwanej. Istnienie tej infrastruktury przesyłowej nie opiera się na żadnym tytule prawnym. Pozwana, kwestionując zasadność roszczenia, podniosła między innymi zarzut przedawnienia roszczenia za okres od dnia 1 października 2002 r. do dnia 1 października 2003 r.

Wyrokiem z dnia 16 października 2015 r. Sąd Rejonowy w P. uwzględnił powództwo w całości wyrażając pogląd, że roszczenie powodów ulega przedawnieniu w ogólnym, dziesięcioletnim terminie (art. 118 *in principio* k.c.). Pozwana w apelacji, podtrzymując zarzut przedawnienia podniosła, że nieruchomość, której dotyczy roszczenie, stanowi majątek wspólników spółki cywilnej – ze swojej istoty służącej osiągnięciu celów gospodarczych i w związku z tym dochodzone roszczenie ulega trzyletniemu przedawnieniu.

Sąd Okręgowy dostrzegł, że podobnym problemem zajmował się Sąd Najwyższy, w odniesieniu do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w uchwale z dnia 16 września 2010 r., III CZP 44/10 (OSN-ZD 2011, nr 1, poz. 19), w której wyraził pogląd, iż roszczenie tego przedsiębiorcy o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości przez inny podmiot przedawnia się w terminie trzyletnim. Nie zgodził się do końca z zawartą w niej argumentacją i podniósł, że dochodzone przez wspólników roszczenie nie jest związane z zakresem ich działalności gospodarczej, skoro zajmują się oni prowadzeniem hotelu. Jego zdaniem, nie występuje pomiędzy dochodzonym roszczeniem a działalnością gospodarczą powodów przedmiotowy, ani funkcjonalny związek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zawarte w art. 118 k.c. pojęcie roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej wymaga odpowiedzi na pytanie, jak rozumieć określenie „działalność gospodarcza”, a następnie ustalenia, na czym polega związek roszczenia z taką działalnością. Choć sens wskazanego sformułowania może być różny na tle poszczególnych aktów prawnych i zmienia się w zależności od kontekstu prawnego, w jakim występuje i konkretnej instytucji, to na gruncie wskazanego unormowania można przyjąć, że wymagane jest, aby taka działalność miała stały (chodzi o powtarzalność działań), zawodowy charakter, by była podporządkowana regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalności gospodarowania, co oznacza założenie jej efektywności, bądź wydajności, aby była prowadzona na własny rachunek oraz by polegała na uczestnictwie w obrocie gospodarczym. Taki pogląd dominuje w literaturze i judykaturze (tak np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 40/91, OSNC 1992, nr 2, poz. 17 i wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91, OSNC 1992, nr 5, poz. 65 oraz z dnia 17 grudnia 2003 r., IV CK 288/02, OSNC 2005, nr 1, poz. 15).

Obojętna jest forma prawna prowadzenia działalności, jak i dziedzina aktywności gospodarczej, a także fakt ujawnienia rodzaju tej aktywności, z którą jest związane roszczenie, w aktach założycielskich i w rejestrze (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1992 r., III CZP 64/92, OSNC 1992, nr 12, poz. 225). Poza tym, w literaturze i judykaturze trafnie zauważono, że na gruncie unormowania zawartego w art. 118 k.c. chodzi o związek roszczenia z prowadzoną przez dany podmiot działalnością gospodarczą, nie zaś o roszczenia przysługujące przedsiębiorcy (art. 43¹ k.c.; por. np. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, nr 10, poz. 157).

W doktrynie trafnie podniesiono, że decydujące znaczenie dla tej kwalifikacji roszczenia ma moment jego powstania; natomiast to, czy druga strona jest przedsiębiorcą nie ma znaczenia (por. np. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CZP 63/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 106). W świetle ujawnionych w

sprawie niespornych faktów, prowadzona przez powodów działalność polegająca na prowadzeniu znajdującego się na nieruchomości wspólnej hotelu niewątpliwie odpowiada tym kryteriom i w związku z tym jest działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 118 k.c.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanej uchwały z dnia 11 czerwca 1992 r., III CZP 64/92, dotyczącej interpretacji obowiązującego wtedy art. 479¹ k.p.c., która ma pośrednie znaczenie dla wykładni art. 118 k.c., wskazał, że czynności podejmowane przez podmiot gospodarczy trzeba uznać za wchodzące w zakres jego działalności gospodarczej wtedy, gdy pozostają w normalnym funkcjonalnym związku przyczynowym z tą działalnością, a w szczególności, są podejmowane w celu realizacji zadań związanych z przedmiotem działalności tego podmiotu. Tylko wtedy, gdy nie są dokonywane z zamiarem osiągnięcia tego celu i pozostają poza zakresem statutowego funkcjonowania podmiotu gospodarczego, jako dokonane przy okazji jego prowadzenia, można je uznać za pozbawione cech działalności gospodarczej.

Związek roszczenia z działalnością gospodarczą polega przede wszystkim na tym, że roszczenie łączy się zazwyczaj z czynnościami prawnymi dokonywanymi w toku prowadzenia tej działalności gospodarczej; jak podnosi się jednak w literaturze, nie musi to być związek bezpośredni i nie należy go zawężać do czynności ściśle związanych z aktywnością podmiotu gospodarczego. Poza tym wskazuje się, że roszczenia wynikające z czynności umożliwiających samo prowadzenie działalności gospodarczej (np. najem, dzierżawa pomieszczeń, zakup maszyn i urządzeń) także należy wiązać z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Niewątpliwie, interpretowane określenia nie są ostre i w związku z tym nie zawsze pozwalają precyzyjnie oddzielić roszczenia związane z prowadzeniem działalności od innych. W doktrynie i judykaturze wyrażono jednak trafny postulat, aby w przypadkach wątpliwych – szeroko rozumieć to pojęcie. Przykładowo, w wyroku z dnia 19 listopada 2004 r., II CK 175/04, LEX nr 146362, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że: działalność gospodarcza przedsiębiorstwa sprzedawcy może być też determinowana bieżącą praktyką gospodarczą, tj. wynikać z potrzeb i strategii

gospodarczo - rynkowej. W ślad za wskazanym postulatem Sąd Najwyższy także uznał, że roszczenie wspólnika spółki cywilnej o wypłatę z zysku jest podlegającym 3-letniemu terminowi przedawnienia roszczeniem „z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2005 r., IV CK 461/04, M. Praw. 2005, nr 5, s. 226).

W orzecznictwie i w piśmiennictwie za związane z prowadzeniem działalności gospodarczej uznaje się też roszczenia z bezpodstawnego wzbogacenia (zwrot nienależnego świadczenia), z którymi występuje przedsiębiorca, jeśli czynność powodująca przesunięcie majątkowe była związana z działalnością gospodarczą (por. wyroki: z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, nr 10, poz. 157, z dnia 24 kwietnia 2003 r., I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7 - 8, poz. 117; z dnia 22 marca 2001 r., V CKN 769/00, OSNC 2001, nr 11, poz. 166). Także roszczenie spółdzielni mieszkaniowej przeciwko bankowi wynikające z rozliczenia kredytu zaciągniętego na budowę mieszkań jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1999 r., III CKN 372/98, OSNC 2000, nr 4, poz. 81). Z kolei, w postanowieniu z dnia 6 listopada 2002 r., III CK 374/02 (nie publ.) Sąd Najwyższy przyjął, że roszczenia o zwrot nakładów poniesionych na nieruchomość wykorzystywaną w prowadzeniu działalności gospodarczej, jak i o skapitalizowane odsetki za opóźnienie w płatności tych kwot są funkcjonalnie związane z działalnością gospodarczą, gdyż umożliwiają jej prowadzenie. Poza tym, w wyroku z dnia 12 marca 2004 r., II CK 53/03 (nie publ.) uznano, że związane z działalnością gospodarczą jest wynikające z bezpodstawnego wzbogacenia roszczenie spółdzielni o zwrot wartości wybudowanej przez nią linii niskiego napięcia kierowane do przedsiębiorstwa energetycznego w związku z przejęciem przez niego tej linii. W jego uzasadnieniu wskazano, że termin trzyletni, w którym przedawniają się roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, odnosi się do wszelkich roszczeń funkcjonalnie związanych z tego rodzaju aktywnością, niezależnie od ich podstawy prawnej.

Dla kwalifikacji roszczenia, jako związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c., w świetle powołanej judykatury, nie ma więc znaczenia prawny charakter leżącego u jego podstaw zdarzenia – może ono

być czynnością prawną, czynem niedozwolonym lub jakimkolwiek innym zdarzeniem, nie wyłączając bezpodstawnego wzbogacenia, czy korzystania z cudzej rzeczy bez podstawy prawnej – lecz jego związek z działalnością gospodarczą (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 października 2011 r., II CSK 80/11, nie publ.).

W świetle powołanej judykatury, należy zauważyć, że pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2010 r, III CZP 44/10, iż roszczenie przedsiębiorcy, który jest spółką z o.o. o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości przez inny podmiot, jest zgodny z głównym nurtem orzecznictwa.

Wspólna - bezudziałowa nieruchomość powodów - jest bazą do prowadzenia przez nich działalności gospodarczej w postaci usytuowanego na niej hotelu. Działalność ta niewątpliwie doznaje pewnego ograniczenia na skutek istnienia przedmiotowych gazociągów o łącznej długości około 208 m i szerokości około 1 m. Ogranicza to powodów w prowadzonej przez nich działalności gospodarczej, chociażby z punktu widzenia możliwości wykorzystania tego terenu dla rozbudowy bazy hotelowej, czy możliwości jej pełnego wykorzystania dla celów parkingowych. Powodowie więc muszą tolerować ten stan rzeczy, ograniczający korzystanie w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej z nieruchomości wspólnej w pełnym zakresie ich właścicielskich uprawnień. Istnieje więc podstawa do oceny, że dochodzone roszczenie pozostaje w funkcjonalnym związku z prowadzoną przez wspólników spółki cywilnej działalnością gospodarczą.

Za przyjętym kierunkiem wykładni przemawiają także względy celowościowe. W doktrynie wskazuje się, że krótszy termin przedawnienia roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej odpowiada specyfice oraz potrzebom przedsiębiorców i stosunkom w jakie wchodzi w związek z jej prowadzeniem. Potrzeby obrotu gospodarczego przemawiają więc za koniecznością nieodwlekania w czasie dochodzenia roszczeń. Jak podniesiono w literaturze, w interesie praworządności leży wywarcie na osoby uprawnione nacisku, aby wykonywały przysługujące im uprawnienia w należyтым czasie. Poza

tym, szybkie dochodzenie roszczeń sprzyja stabilizacji i pewności w stosunkach gospodarczych.

Z tych względów, Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie (art. 390 § 1 k.p.c.).

aj

r.g.